

Є. О. Каташинський

студ. IV курсу

спеціальність «Право»

Науковий керівник: д.ю.н., проф. Т. В. Степанова

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВО КАСАЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Актуальність цієї теми полягає у тому, що 15.12.2017 набули чинності зміни, якими були впроваджені значні новели до Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України), зокрема, визначено новий порядок перегляду судових актів судом касаційної інстанції.

Ст. 287 ГПК України закріплено, що учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки, мають право подати касаційну скаргу [1, ст. 287]. У своїй структурі ч. 1 ст. 287 має ще певні підпункти – перелік судових актів, які можуть бути оскаржені в касаційному порядку.

На мій погляд, назва ст. 287 «Право касаційного оскарження» не зовсім чітко відповідає її змісту. Законодавець робить логічний наголос в цій нормі на перелік судових актів, на які може бути подана касаційна скарга, та актів, які не підлягають перегляду в касаційному порядку.

З огляду на зазначене, видається незрозумілою позиція щодо найменування цієї статті саме як «Право касаційного оскарження». На мій погляд, термін «право» в даному контексті має логічний зв'язок із конкретною особою, яка вправі подати касаційну скаргу. Переконали, що законодавець допустив логічну помилку, надавши статті найменування, яке не повною мірою відповідає головному змісту зазначеної норми ГПК України.

Як вбачається із ч. 1 ст. 287 ГПК України, ГПК України чітко встановлює коло осіб, щодо яких законом визначено право касаційного оскарження, а саме: 1) учасники справи, а також 2) особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки.

До першої категорії відносяться сторони, а також треті особи (ч. 1 ст. 41 ГПК України). Утім, при аналізі другої категорії осіб виникають певні ускладнення через неможливість чіткого визначення того факту, що судом було вирішено питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки.

Проаналізувавши ч. 1 ст. 287 ГПК України, слід зазначити, що задля того, аби особа, яка не брала участь у розгляді справи, мала процесуальну можливість оскарження судового акту у Верховному Суді, необхідна наявність двох критеріїв: 1) неприйняття участі в розгляді справи; та 2) вирішення судом питання про права, інтереси та (або) обов'язки скаржника.

Неприйняття участі в судовому розгляді справи – це бездіяльність особи, щодо прав, інтересів та (або) обов'язків якої було винесено рішення, з певних причин. Ці причини умовно можна поділити на: 1) позитивні – відсутність інформації про розгляд справи; 2) негативні – власне потурання об'єктивній необхідності отримання інформації про розгляд справи. Наведені приклади не є вичерпними та вказані лише для більш повного ілюстрування.

Позитивні причини можуть мати місце за умови, якщо третя особа, яка не брала участі у справі та яка ставить питання перед касаційним судом про перегляд судового рішення, яким було порушено її права, не перебувала у тісних комерційних або інших зв'язках із учасником справи й не повинна була знати про подібне рішення. Наприклад, одиничні комерційні зв'язки між товариствами, що виражаються в формі укладання одного-двох незначних договорів, за відсутності інших тісних бізнес-відносин.

Негативні причини можуть виникати при наявності між учасником справи та третьою особою, чії права були порушені судовим рішенням, розгалужених комерційних зв'язків. Безумовно, якщо особа є головним бізнес-партнером товариства, то невжиття заходів щодо інформування одним одного щодо наявних спорів та судових рішень видається доволі дивним.

Тим не менш, я переконаний, що наявність причин, що були описані вище як негативні, не може бути перешкодою при розгляді касаційної скарги. Наприклад, ТОВ «А» та ТОВ «Б» є основними партнерами. Судом винесено рішення у справі за позовом ТОВ «В» до ТОВ «Б», в мотивувальній частині якого було вирішено про права ТОВ «А», яке з певних причин пропустило строк оскарження. Чи повинен суд задовольнити клопотання ТОВ «А» про поновлення строків на касаційне оскарження та відкрити провадження у справі за його касаційною скаргою, якщо ТОВ «А» вчасно не вжило заходів щодо отримання інформації про наявність цього судового рішення та подання касаційної скарги в строк?

На мою думку, наявність комерційних зв'язків між учасником справи та подібною особою не може розглядатися як підстава для відмови у відкритті провадження. Навіть якщо ці суб'єкти є чи не єдиними бізнес-партнерами, це не означає, що на них покладається обов'язок інформувати свого контрагента про наявні судові рішення щодо спорів, в яких цей контрагент не бере участі.

Також звернемо увагу на визначення критеріїв порушення судовим рішенням прав, інтересів та (або) обов'язків особи, яка не брала участь у справі. Як зазначається в постанові КГС/ВС № 911/2635/17 від 11.07.2018, на відміну

від оскарження судового рішення учасником справи, не залучена до участі у справі особа повинна довести наявність у неї правового зв'язку зі сторонами спору або безпосередньо судовим рішенням через обґрунтування наявності трьох критеріїв: вирішення судом питання про її (1) право, (2) інтерес, (3) обов'язок, і такий зв'язок має бути очевидним та безумовним, а не ймовірним [2].

КГС/ВС підкреслив, що рішення є таким, що прийняте про права та обов'язки особи, яка не була залучена до участі у справі, якщо в мотивувальній частині рішення містяться висновки суду про права та обов'язки цієї особи, або у резолютивній частині рішення суд прямо вказав про права та обов'язки таких осіб [2].

Отже, слід констатувати, що наразі існують певні теоретичні проблеми, пов'язані із назвою та змістовим наповненням ст. 287 ГПК України. Враховуючи той факт, що кожна справа є індивідуальною, видається цілком зрозумілим визначення вищезгаданих критеріїв саме в судовому рішенні, а не в законі. Утім, на мою думку, необхідно внести певні зміни та викласти ст. 287 ГПК України в наступній редакції: «Стаття 287. Судові акти, що підлягають касаційному оскарженню». Я переконаний, що такий крок зробить логіку формулювання вказаної статті більш зрозумілою та ясною.

Список використаної літератури

1. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 р. № № 1798-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення: 18.03.2019).
2. Постанова Касаційного господарського суду в складі Верховного Суду № 911/2635/17 від 11.07.2018. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75298643> (дата звернення: 18.03.2019).